

Södertörns högskola | Institutionen för Lärarutbildningen

Kandidatuppsats 15 hp | Kompl. lärarutbildningen | Vårterminen 2010

En lärarutbildning för en mångsidig värld

En historisk genomgång av den interkulturella
lärarutbildningen på Södertörns högskola

Av: Christofer Martin

Handledare: Per Sundgren

Abstract

Den här uppsatsen är en beskrivning av den interkulturella lärarutbildningen på Södertörns högskola. Jag har velat undersöka hur den interkulturella lärarutbildningen startades, och varför den blev just interkulturell. Jag har också velat undersöka hur de ansvariga diskuterade interkultur i utformningen av utbildningen. Lärarutbildningen på Södertörns högskola har haft en mångkulturell profil sedan den startade 1998, men utbildningen har sedan 2002 istället en interkulturell profil. Genom att gå igenom bland annat mötesprotokoll, diskussionsunderlag och litteratur har jag beskrivit förloppet kring utformningen av den interkulturella lärarutbildningen och lyft fram den interkulturella diskussionen. Undersökningens resultat visar bland annat att Södertörns högskolas profil, ambitioner och motiv har haft stor betydelse för valet av en interkulturell inriktning på lärarutbildningen. Dokumentationen av lärarutbildningens utformning innehåller inte särskilt mycket explicit interkulturell diskussion. Min tolkning av detta är att den interkulturella diskussionen förmodligen har skett i andra sammanhang än under den ansvariga nämnden UFN-lu:s möten. Några ledamöter i UFN-lu framstår som mycket centrala i arbetet med att ta fram den interkulturella lärarutbildningen.

The aim of this essay is to describe the historical development of the intercultural teacher training program at Södertörn University in Stockholm. I have also examined how the intercultural teacher training program was started, how and why it became intercultural and how the people in charge of the development of the teacher training program discussed intercultural science. The teacher training program has been an active part of Södertörn University since 1998, but it became intercultural in 2002. I have studied these questions through documents from the Södertörn University archives and literature by the funders of the education. The study shows that the university profile, ambitions and motives have been a key factor in the decision to make the teacher training program at Södertörn a multi-cultural one.

Conclusions

The main conclusions of this essay will show that the multi-cultural profile, ambitions and motives of Södertörn University were of great importance for the development of an intercultural teacher training program. However, the archive documents show very little overt intercultural discussion. My interpretation of this is that the intercultural discussion probably occurred elsewhere than in the teacher training program development board UFN-lu. Some members of the board appear to be key persons in developing the intercultural teacher training program at Södertörn University.

Nyckelord/keywords

Södertörns högskola, lärarutbildning med interkulturell profil, interkultur, mångkultur/
Södertörn University, intercultural teacher training program, interculture, multi-culture.

Innehållsförteckning

1 Inledning och bakgrund	1
1.1 Inledning	1
1.2 Bakgrund till undersökningen.....	1
1.3 Lärosätet Södertörns högskola.....	2
2 Syfte och frågeställningar	4
3 Begreppsdefinitioner	5
3.1 Mångkultur.....	5
3.2 Interkultur	6
4 Material och metod	7
4.1 Material	7
4.2 Metod	8
5 Resultat	9
5.1 Från mångkulturell lärarutbildning till interkulturell.....	9
5.2 Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskap	10
5.3 Interkulturell diskussion inom UFN-lu.....	12
5.3.1 Interkultur eller mångkultur?	13
5.3.2 En interkulturell naturvetenskaplig inriktning?.....	15
5.3.3 Interkulturell marknadsföring?.....	16
5.4 Den interkulturella lärarutbildningens första tid.....	16
6 Diskussion	18
6.1 Resultatdiskussion	18
6.2 Metoddiskussion	20
7 Avslutande kommentarer	21
Källförteckning.....	22

1 Inledning och bakgrund

I det här avsnittet redogör jag för den här undersökningens ämne. Jag presenterar också bakgrunden till undersökningen, och varför jag har valt att göra undersökningen.

1.1 Inledning

Södertörns högskola är yngst av de stora lärosätena i Stockholm. Motiven bakom högskolan var i allra högsta grad politiskt färgade, och man hade ambitionen att vara ett modernt lärosäte. Det är ingen slump att Södertörns högskola är placerad i söderort. Det politiska målet med högskolan var, och är fortfarande, att rubba den regionala obalans som har missgynnat Stockholms södra delar. Lärarutbildningen på Södertörns högskola har haft en mångkulturell profil från starten 1998, men utbildningen heter sedan 2002 istället *interkulturella* lärarutbildningen. Namnet är till för att utmärka sig gentemot andra lärarutbildningar, men speglar naturligtvis också en interkulturell ambition från högskolans sida. Det finns än idag en koppling mellan de ursprungliga utjämningsstankarna och Södertörns högskolas utveckling, inte bara på lärarutbildningen utan på samtliga utbildningar på högskolan.

Syftet med min undersökning är att beskriva den interkulturella lärarutbildningens historia på Södertörns högskola. Den interkulturella lärarutbildningens framväxt har hittills aldrig presenterats historiskt på ett övergripande sätt. Lärarutbildningens unika historia och ambition är intressant för alla som är intresserade av eller arbetar med historia, sociologi, etnologi eller pedagogik. För mig som student på den interkulturella lärarutbildningen är det mycket intressant att spåra utbildningens utveckling.

1.2 Bakgrund till undersökningen

Södertörns högskola öppnade för studenter 1996. Under denna tid efterfrågade flera stockholmopolitiker en lösning på problemen med den regionala obalans som missgynnade de södra delarna av Storstockholm. Både styrande politiker och vanliga stockholmare ville ge befolkningen i söderort ökade möjligheter till utbildning och arbete. Man ville också underlätta integrationen för invånare med utländsk bakgrund. Ett av många projekt för att uppnå detta var att bygga en högskola, som till en början skulle finnas i flera av de södra kommunerna i Stockholms län, nämligen Huddinge, Södertälje och Haninge. Södertörns högskola var när den startade inte bara ett nytt akademiskt lärosäte, utan också resultatet av en vision om nytänkande forskning och utbildning. En av de mest anmärkningsvärda aspekterna med Södertörns högskola var högskolans uttalade profil, som från början var *mångkulturell*. Med detta visade man att högskolan hade som uttalat syfte att möta det nya Sveriges – och kanske särskilt södra Storstockholms – utmaningar i form av invandring och segregation.

Lärarutbildningens profil, som från början var mångkulturell och senare blev interkulturell, bör naturligtvis också ses som ett försök till att konkurrera med andra högskolor och universitet. Det utesluter inte att profilen också har en genuin ambition att attrahera studenter med utländsk bakgrund eller från en studieovan hemmiljö.

1.3 Lärosätet Södertörns högskola

För att förstå den interkulturella lärarutbildningen på Södertörns högskola måste man också förstå vad högskolan i sig har för historia och motiv. Syftet med denna genomgång är alltså att belysa de tankar som skapade högskolan, och som också genomsyrar den interkulturella lärarutbildningen.

Södertörns högskola startade sin verksamhet 1996. Benkt Konnander beskriver i *En ny högskola på Södertörn* att starten i Huddinge kan härledas tillbaka ända till 1950-talet, där det förekom en lång politisk diskussion om en förstärkning av sjukvården i södra Stockholm. Det sjukhus som senare kom att bli Huddinge sjukhus startade i Flemingsberg 1972¹. Sjukhuset blev startskottet för utbildningsverksamheten i området, eftersom sjukhuset också bedrev utbildning och forskning. 1973 började den politiska debatten i Stockholm handla om möjligheten att minska den sociala ojämlikheten genom att utlokalisera utbildningen i Stockholmsregionen. Denna decentraliseringstanke är också uttalad på Södertörn högskola².

Under 1970-talet började den medicinska verksamheten att locka arbetande och studenter i större skala till Flemingsberg. På det sättet började orten bli en naturlig plats för högre studier³. Under 1980-talet ville det numera nedlagda Regionsplaneringskontoret uppnå ett mer rättvist balanserat storstadslandskap i Stockholm. Man ville lyfta områdena i Södertörn, och menade att utbildning och forskning var ett effektivt sätt att göra det på.⁴ Södertörns högskola är alltså inte vilken högskola som helst, utan har med sin geografiska placering och sin inriktning syftat till att jämna ut en socioekonomisk obalans i Stockholms län.

I början av 1990-talet, innan Södertörns högskola fanns, hade Stockholms universitet (SU) lokaliserat ut vissa av sina utbildningar till Södertörnområdet, främst i Haninge och Södertälje. I slutet av 1980-talet och början av 1990-talet diskuterade SU huruvida de skulle placera lärarutbildningen i Södertörn. Argumenten för att placera utbildningen där var bland annat att ungdomar med så kallad invandrarbakgrund skulle kunna gynnas av detta och söka sig till högre utbildningar. SU avböjde detta⁵.

De argument som fanns för en helt ny högskola på Södertörn var bland annat det höga antalet sökande på Stockholms övriga lärosäten, och att befolkningen med utländsk härkomst i Stockholms län sökte högre utbildning i större utsträckning än i övriga Sverige. En central idé under 1990-talets början var också att Södertörn skulle bli en central punkt för utbildning och utbyte mellan de nya östersjöländerna som bildades efter Sovjetunionens sammanbrott.⁶

¹ B Konnander, *En ny högskola på Södertörn*, Södertörns högskola 1998 sid 18.

² B Konnander, *En ny högskola på Södertörn*, Södertörns högskola 1998 sid 29.

³ B Konnander, *En ny högskola på Södertörn*, Södertörns högskola 1998 sid 30.

⁴ De kommuner som räknas till det geografiska området Södertörn är Södertälje, Salems, Botkyrka, Huddinge, Haninge, Tyresö och Nynäshamn (se Konnander 1998 sid 14).

⁵ B Konnander, *En ny högskola på Södertörn*, Södertörns högskola 1998 sid 59.

⁶ B Konnander, *En ny högskola på Södertörn*, Södertörns högskola 1998 sid 67-68.

Namnet Södertörns högskola dyker upp för första gången upp i en landstingspromemoria av Bosse Ringholm 1994. Man ansåg då att nya utmaningarna i det kraftigt växande Stockholm kunde mötas bättre med en helt ny och självständig högskola. Själva beslutet att bygga Södertörns högskola togs i riksdagen den 19 maj 1995, ett år innan verksamheten startade 1996⁷.

⁷ B Konnander, *En ny högskola på Södertörn*, Södertörns högskola 1998 sid 77.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här undersökningen är att kartlägga och beskriva den interkulturella lärarutbildningens historia på Södertörns högskola. De frågeställningar som ligger till grund för syftet är:

- Hur startades den nya lärarutbildningen på Södertörns högskola, och varför blev den interkulturell?
- Hur diskuterade de ansvariga interkultur i utformningen av den nya lärarutbildningen?

Det finns inte någon samlad, officiell och överskådlig dokumentation över hur Södertörns högskolas nuvarande lärarutbildning växte fram. Mitt främsta motiv med denna undersökning är alltså att ta fram en sådan beskrivning av den interkulturella lärarutbildningen på Södertörns högskola. Jag har också ett personligt intresse av lärarutbildningen, eftersom jag själv är lärarstudent på Södertörns högskola. Jag har många gånger funderat över innebörden i att utbildningen är interkulturell, och över hur den står sig mot andra lärarutbildningar.

Min ambition med den här undersökningen har inte varit att göra en helt uttömmande kartläggning av lärarutbildningens framväxt. Jag har snarare velat göra en första genomgång för att sammanställa och visa några av de skeenden som har gjort lärarutbildningen på Södertörns högskola till det den är idag. Mitt arbete kan förhoppningsvis fungera som inspiration eller utgångspunkt för vidare undersökningar.

Eftersom jag alltid personligen har uppskattat den moderna inriktningen på Södertörns högskola är det med intresse jag gör ett arbete om en av högskolans mest utmärkande utbildningar.

3 Begreppsdefinitioner

I det här avsnittet redogör jag för två centrala begrepp i undersökningen: mångkultur respektive interkultur.

3.1 Mångkultur

Som jag har beskrivit ovan har Södertörns högskola redan från starten haft en mångkulturell inriktning. Vad innebär då begreppet mångkultur? Annick Sjögren, docent i etnologi, skriver så här i PM:et *Utvidgning av den mångkulturella profilen*:

Mångkulturellt beskriver den situation i vilken ett antal människor och grupper med olika kulturella referenser lever eller/och [sic] arbetar bredvid varandra. Skillnaderna kan vara etniskt, socialt, ideologiskt eller genusbetingande [sic] men bär vara av sådan betydelse att de påverkar situationen.⁸

PM:et är från juni 2004 och beskriver vad Sjögren menar att det skulle innebära att förändra hela Södertörns högskolas mångkulturella inriktning. Enligt denna definition är alltså mångkultur en sorts tillstånd. Hans Lorentz och Bosse Bergstedt menar i boken *Interkulturella perspektiv* att samhällsutvecklingen i det postmoderna samhället de senaste 20–30 åren har påverkats av globalisering, internationalisering, mångkulturalisering och individualisering⁹. En förutsättning för mångkultur är ett samhälle präglad av migration, och där människor från olika kulturer plötsligt lever sida vid sida. Mångkultur speglar alltså ett tillstånd där kulturen i till exempel ett land inte är homogen utan består av flera olika grupper.

Så här står det apropå mångkultur på webbsidan *Hållbar utveckling: så arbetar Södertörns högskola*:

Arbetet ska bedrivas i den anda som avspeglar sig i den profil som högskolan fastställt - Mångkulturell Mångvetenskaplig Medborgerlig bildning och internationell anda.¹⁰

De tre ”M” som nämns ovan (mångkulturell, mångvetenskaplig och medborgerlig bildning) speglar de kvalitetskrav som Södertörns högskola anser krävas i en globaliserad värld. *Mångkultur* syftar på att erkänna att det finns en social, etnisk och språklig mångfald i samhället. *Mångvetenskaplig* utgår från grundantagandet att vetenskap hela tiden formas om genom historien och att samtiden alltid påverkar vetenskapen. *Medborgerlig bildning* syftar på att studenter blir bra medborgare och engagerade medmänniskor genom sin utbildning¹¹.

⁸ A Sjögren, PM: *Utvidgning av den mångkulturella profilen* Bilaga 2, sid 2, 2004-06-08.

⁹ H Lorentz & B Bergstedt, *Interkulturella perspektiv*, Studentlitteratur 2006 sid 27.

¹⁰ *Så arbetar Södertörns högskola*.

<<http://webappl.web.sh.se/C12571EE002AEB26/tmt.view/5887E4BF3375AF6BC12571EF002AFDA3?open&ref=/C1256C93007503ED/463CF5541B307753C12571EF002D9C7D;/C1256C8A0066623D/E6F53C7A175B1DC9C1256C95003D14EE>> Hämtat 2010-04-13.

¹¹ A Sjögren, PM: *Utvidgning av den mångkulturella profilen* Bilaga 2, sid 6, 2004-06-08.

3.2 Interkultur

Som jag har nämnt ovan är mångkultur ett tillstånd där aktörer med olika bakgrund delar på samma yta. Ordledet *inter-* i interkultur avser en *relation*¹². Interkultur innebär alltså en interaktion i ett mångkulturellt sammanhang, och inte bara en samexistens. Enkelt uttryckt är mångkultur en situation, och interkultur är sättet man hanterar situationen på. Interkultur innebär ett utbyte mellan kulturer, vilket i teorin bäddar för ökad förståelse. Jag skulle vilja använda exemplet att om Södertörns högskola är mångkulturell, så är det högskolans utbildningar, möten och interaktion som är interkulturella.

Mångkultur och interkultur som begrepp började användas efter 1974, i samband med ett dokument från Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (FN-organet Unesco). Dokumentet innehöll en rekommendation om hur utbildning skulle bedrivas i FN:s medlemsstater. Begreppen började användas i samband med den ökade invandringen till Europa och FN:s önskan att avskaffa rasdiskriminering i medlemsstaterna¹³. Interkulturell undervisning skulle gynna fred och förståelse mellan olika nationer och folkgrupper. Första gången begreppet interkultur användes i Sverige var 1981, i samband med en statlig utredning¹⁴.

Interkulturalitet är alltså en process som överskrider gränser. Pirjo Lahdenperä menar i artikeln *Interkulturell pedagogik – vad, hur och varför?* att begreppet står också för en strävan efter ömsesidig förståelse där man värdesätter kulturmöten. För att uppnå kulturmöten och förståelse behöver man inte bara vara öppen och försöka förstå andra, utan också vara beredd att ompröva och ifrågasätta sina egna värderingar, fördomar och ställningstaganden. Processen syftar alltså inte till att ”uppfostra” någon och lära ut ens egna tankesätt¹⁵. Södertörns högskolas vilja att gå vidare från mångkultur till interkultur syftade till att betona just interaktionen mellan människor.

Hans Lorentz och Bosse Bergstedt menar i *Interkulturella perspektiv* att en tydlig förändring i det postmoderna Sverige är att lärarens roll har ändrats. Det handlar inte längre om att bara lära ut saker, utan också om att vara aktiv i lärandeprocessen. Läraren ska alltså vägleda eleverna i deras eget kunskapsbildande. Detta kräver att läraren skaffar sig kunskap om hur eleverna bildar kunskap, konstruerar identiteter och skapar mening i livet. Författarna menar också att det är viktigt att ifrågasätta traditioner, och att den interkulturella processen går emot Sveriges långa tradition av nationalistiskt och etnocentrisk pedagogik. Genom att ifrågasätta sådant traditionellt tänkande menar Lorentz & Bergstedt att man bryter mönster som kan verka negativt på ett mångkulturellt samhälle¹⁶. Mot denna bakgrund är det tydligt att det interkulturella tänkandet har en djupgående politisk ambition.

¹² Norstedts svenska ordbok 1991.

¹³ P Lahdenperä, *Interkulturell pedagogik – hur, var och varför?*, Studentlitteratur 2004 sid 15.

¹⁴ H Lorentz & B Bergstedt, *Interkulturella perspektiv*, Studentlitteratur 2006 sid 14.

¹⁵ P Lahdenperä, *Interkulturell pedagogik – hur, var och varför?*, Studentlitteratur 2004 sid 15.

¹⁶ H Lorentz & B Bergstedt, *Interkulturella perspektiv*, Studentlitteratur, sid 30.

4 Material och metod

I det här avsnittet redogör jag för det material jag har använt i undersökningen. Jag beskriver också hur jag har valt ut materialet, och hur jag sedan har analyserat det.

4.1 Material

Materialet i den här undersökningen är av olika karaktär. Jag har framför allt utgått från skriftligt material, både otryckt material och litteratur. Det otryckta materialet består av:

- Protokoll från Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskaps (UFN-lu) möten
- Beslut från rektorsämbetet (RÄ) på Södertörns högskola
- Uppdragsbeskrivningar från RÄ gällande UFN-lu:s arbete
- Södertörns högskolas årsredovisning för 2001
- Södertörns högskolas personaltidning *Kollegor emellan*, nr 5 2002-06-13
- Interna PM från UFN-lu:s ledamöter

Protokollen från UFN-lu:s möten sträcker sig från hösten 2001 fram till höstterminen 2002 när den nya interkulturella lärarutbildningen startade med den första kullen studenter.

Den litteratur jag har använt i undersökningen är i första hand till för att belysa de interkulturella teorierna och illustrera vilka tankegångar som alltså har varit viktiga i att utforma den interkulturella lärarutbildningen på Södertörns högskola. Den svenska litteratur som finns om interkultur och utbildning är skriven av bland annat Annick Sjögren, Aina Bigenstans och Pirjo Lahdenperä. Dessa personer har också varit inblandade i utformningen av lärarutbildningen, vilket har bidragit till att jag valt just deras böcker. Jag har också använt mig av boken *En ny högskola på Södertörn* av Benkt Konnander. Boken behandlar Södertörns högskolas framväxt på ett mycket detaljerat sätt. Jag har framför allt använt den för att beskriva arbetet med högskolan på ett mer översiktligt sätt.

Jag har också haft kontakt med några personer som var med och arbetade fram den interkulturella lärarutbildningen. Kontakten har i första hand skett genom e-post och via telefon, men också genom möten. Jag har i ett fåtal fall refererat till samtal och e-postväxling med dessa personer, men i första hand har de bidragit med generell information, tips och allmänna betraktelser. Dessa personer har också bidragit med viss hjälp att hitta rätt källor och material. De möten jag har haft har hjälpt mig att få en översiktlig bild av historiska förlopp och inblandade personer.

De interna PM som förekommer i min undersökning har jag fått från forskare och tjänstemän på Södertörns högskola som har hämtat dem från sina privata arkiv. Dessa PM innehåller framför allt praktiska och teoretiska kommentarer till den interkulturella lärarutbildningen under den tid den växer fram. Majoriteten av det otryckta materialet kommer dock från Södertörns högskolas arkiv. Jag har begränsat materialet från UFN-

lu till perioden från när nämnden startade sitt arbete (höstterminen 2001), till slutet på den första terminen med interkulturell profil (höstterminen 2002). Jag har velat få med början av planeringsarbetet, och följa arbetet fram till de första momenten av den nya, interkulturella lärarutbildningen.

4.2 Metod

För att uppfylla syftet att kartlägga och beskriva den interkulturella lärarutbildningens historia på Södertörns högskola har jag systematiskt gått igenom beslut, uppdragsbeskrivningar och protokoll från UFN-lu:s möten. Utifrån detta material har jag sammanställt händelseförloppet när den interkulturella lärarutbildningen utformades.

Jag har också tematiserat det innehåll i protokollen som innehåller UFN-lu:s interkulturella diskussioner, för att svara på hur nämnden diskuterade interkultur i arbetet med att utforma den nya lärarutbildningen.

Sammanfattningsvis har jag tolkat det officiella material som finns, för att försöka följa beslutsprocessen kring den interkulturella lärarutbildningen. En metodisk utgångspunkt i arbetet har också varit att försöka förstå de skeden som inte redovisas i de formella besluten, genom att leta efter sådant som eventuellt är utelämnat ur protokollen.

5 Resultat

I det här avsnittet redogör jag för mina resultat. Jag redogör för Södertörns högskola som lärosäte och högskolans betydelse för den interkulturella lärarutbildningen. Jag beskriver också förloppet när den mångkulturella lärarutbildningen blev interkulturell. Vidare redogör jag för den ansvariga nämndens UFN-lu:s arbete och interkulturella diskussion.

5.1 Från mångkulturell lärarutbildning till interkulturell

År 2001 genomfördes en lärarutbildningsreform efter ett beslut av regeringen. Reformen syftade till att förändra tre grundläggande organisatoriska aspekter i lärarutbildningen, bland annat ville man göra lärarutbildningarna i landet mer likvärdiga sett till innehållet. Några centrala områden för alla lärarutbildningar skulle göras gemensamma och föras ihop till det så kallade *allmänna utbildningsområdet* (AUO). Den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU, tidigare kallat praktik) skulle också integreras tydligare med undervisningen. Lärarutbildningen skulle också bli hela högskolans angelägenhet, istället för att vara en helt separat del¹⁷.

Södertörns första, mångkulturella lärarutbildning kom till 1998. Innan Södertörns högskola blev ett helt självständigt lärosäte utan inblandning från Stockholms universitet och Lärarhögskolan¹⁸ rådde viss osäkerhet om Södertörns högskola skulle få bedriva lärarutbildning. Man visste inte heller vilka eventuella samarbeten Södertörns högskola skulle ha med Lärarhögskolan. Detta gjorde att lärarutbildningen på Södertörns högskola avvaktade med att utveckla samarbeten med olika så kallade regionala utvecklingscentrum (RUC). RUC fungerade som en arena för erfarenhets- och forskningsutbyte mellan kommuner och högskolor i olika regioner. Andra lärarutbildningar i Sverige hade samarbeten inom sådana RUC¹⁹. Det fanns dock ett visst samarbete med Regionalt Utvecklingscentrum i Fittja, som också samverkade med Mångkulturellt centrum i Fittja (MKC)²⁰. MKC är en kommunal stiftelse som bedriver forskning inom det mångkulturella området. Många av kurserna på Södertörns högskola²¹ var förlagda i MKC:s lokaler kring Fittja gård, helt i linje med Södertörns vilja att utlokalisera utbildningar till olika kommuner i södra Storstockholm. Samarbetet mellan Södertörns högskola och MKC kring den mångkulturella lärarutbildningen började 1997, och ledde senare bland annat till att personal från MKC anställdes av Södertörns högskola för att utforma den nya, interkulturella lärarutbildningen²².

¹⁷ A Rabo, *Att organisera lärarutbildningar – likheter och olikheter*, Boréa förlag 2008 sid 41.

¹⁸ Lärarhögskolan hör numera till Stockholms universitet.

¹⁹ Årsredovisning 2001, Södertörns högskola sid 25.

²⁰ Årsredovisning 2001 Södertörns Högskola sid 25.

²¹ Exempel på kurser som hölls i Fittja är Rasismens historia, Språk-kultur-marknad och Svenska som andraspråk och kurser i etnologi.

²² E-brev från Annick Sjögren 2010-05-08.

Södertörns högskolas första rektor Per Thullberg var enligt uppgift drivande i att utforma den interkulturella lärarutbildningen på Södertörns högskola²³. Thullberg lanserade tillsammans med högskolans styrelse ett särskilt projekt för att förnya den mångkulturella lärarutbildningen. Den 29 mars 2001 tog Rektorsämbetet (RÄ) ett beslut att ta fram en ny inriktning för lärarutbildningen. Av RÄ:s beslut framgår att man från början avsåg att ta in 150 lärarstudenter varje år på utbildningen som skulle utfärda lärarexamen. I beslutet anges innebörden av uppdraget att utveckla den nya lärarutbildningen:

- Analysera högskolans möjligheter att skapa starka profiler
- Analysera förutsättningar för och metoder att integrera lärarutbildning i högskolans övriga verksamhet
- Analysera möjligt och lämpligt samarbete med Lärarhögskolan i Stockholm
- Analysera möjliga samordningar mellan den nya lärarutbildningen och den redan pågående [lärarutbildningen]
- Analysera olika lokaliseringalternativ
- Föreslå akademisk och administrativ organisation²⁴

Beslutet anger att utbildningen skulle starta höstterminen 2001²⁵. Värt att notera i beslutet är att RÄ efterfrågar ”starka profiler”. Lärarutbildningens profil har alltså här inte fått någon tydlig interkulturell inriktning.

5.2 Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskap

En ny nämnd för lärarutbildningen inrättades av RÄ för att sköta om utformningen av den nya lärarutbildningen. Enligt lärarutbildningsreformen 2001 (se beskrivning ovan) skulle utvecklingen av landets lärarutbildningar skötas av nämnder på respektive lärosäte²⁶. Från och med 1 juli 2001 kom nämnden på Södertörns högskola att heta *Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskap* (hädanefter förkortat UFN-lu)²⁷. Man hade som ambition att rekrytera fler studenter än tidigare till den nya lärarutbildningen, eftersom det enligt Södertörns högskolas årsredovisning 2001 inte var tillräckligt många sökanden till högskolan vid denna tidpunkt²⁸. RÄ beslutade att inte ta in några lärarstudenter höstterminen 2001 och

²³ E-brev från Annick Sjögren 2010-05-08.

²⁴ Uppdragsbeskrivning 2001-03-29 *Utveckling av en ny lärarutbildning* sid 1 Rektorsämbetet Södertörns högskola.

²⁵ Uppdragsbeskrivning 2001-03-29 *Utveckling av en ny lärarutbildning* sid 1 Rektorsämbetet Södertörns högskola (Den interkulturella lärarutbildningen öppnade i själva verket året efter, höstterminen 2002.)

²⁶ A Rabo, *Att organisera lärarutbildningar – likheter och olikheter*, Boréa 2008 sid 43.

²⁷ Arbetsordning 2001-04-05, UFN-lu, Rektorsämbetet Södertörns högskola sid 1.

²⁸ Årsredovisning 2001 Södertörns Högskola sid 24.

vårterminen 2002 eftersom söktrycket var för lågt. Genom att stoppa intagningen skapade man tid att utforma och lansera den nya lärarutbildningen²⁹.

Som jag har nämnt ovan fick personal från MKC i uppdrag att hjälpa till med utformningen av den nya lärarutbildningen. En central person i sammanhanget är Annick Sjögren, som var etnolog på MKC, forskare på det interkulturella området och dessutom lärare på Stockholms universitet³⁰. Sjögren blev sedermera ordförande i UFN-lu. Sjögren beskriver själv arbetet med den nya lärarutbildningen så här i boken *Lyssna: interkulturella perspektiv på multietniska miljöer*:

En stor insats förbereds i skrivande stund på [Södertörns högskola] i och med planeringen för en ny lärarutbildning i enighet med regeringens proposition (1999/2000:135). Höstterminen 2002 startar den nya lärarutbildningen, som kommer att ha en interkulturell inriktning på det allmänna utbildningsområdet. I det pågående planeringsarbetet är målet att integrera ett interkulturellt perspektiv i hela utbildningen och hos alla lärarstudenter. Antalet projekt och karaktären på de satsningar som görs speglar den allt mer pressade situation som skolan konfronteras med om den vill anpassa skolan till en postnationell ungdom och bedriva en verklig interkulturell undervisning³¹.

Under den period jag har undersökt träffades UFN-lu träffades ungefär en gång per månad. Nämnden hade en mängd olika saker att ta ställning till på sina möten. De frågor som tas upp i protokollen gäller inte bara utbildning av framtida lärare, utan också till exempel den pedagogiska forskningen på högskolan. På nämndens första möte den 9 oktober 2001 beslutade man om formella frågor som till exempel nämndens konstituering, budgeteringen och UFN-lu:s arbetsordning³². Det beslutades att UFN-lu skulle ansvara för följande inom grundutbildningen för lärare:

- Planering av utbildning
- Finansiering och budgetering av utbildning
- Genomförande av utbildning
- Fastställande av utbildnings- och kursplaner
- Förslag till antagningsordning
- Förslag till examensregler och policy för betygssättning, betygsekvivalering av utländska studier och tentamina
- Organisera programstyrelser
- Utse programansvariga
- Genomförande av utvärdering och kvalitetsprovning³³

²⁹ A Sjögren *Konfrontationer och upptäckter*, Studentlitteratur 2004 sid 159.

³⁰ E-brev från Annick Sjögren (2) 2010-05-08.

³¹ A Bigestans & A Sjögren, *Lyssna: Interkulturella perspektiv på multietniska miljöer*, Mångkulturellt centrum 2001 sid 12.

³² Protokoll 1, UFN-lu 2001, Södertörns högskola sid 1-2.

³³ Arbetsordning för UFN-lu sid 1 2001-04-05, Södertörns högskola.

De personer som deltog i UFN-lu:s möten var en kärna av ledamöter, men beroende på vilka frågor och specialområden som skulle behandlas deltog även lite mer löst knutna personer i särskilt sammansatta arbetsgrupper. UFN-lu:s arbetsordning innehåller specifika krav på nämndledamöternas funktion. Nämnden skulle bestå av sju representanter för lärarkåren inom humaniora och samhällsvetenskap, och tre studeranderepresentanter. I ett utdrag från lärarutbildningens utbildningsplan 2005 står det att alla delar i lärarutbildningen

[...] betonar en dialogisk relation mellan lärare och studenter eftersom att ett sådant förhållningssätt stimulerar och utvecklar nyfikenheten på andra människors sätt att betrakta världen och betonar tanken på respekt för mångfalden.³⁴

Det här kan ses som en motivering till de tre studeranderepresentanterna i UFN-lu. Studenternas medverkan bygger på grundantagandet att studenternas erfarenheter och förkunskaper är en viktig utgångspunkt i interkulturellt tänkande, som Aina Bigestens & Annick Sjögren också redogör för i artikeln *Konfrontationer och upptäckter*³⁵. Följaktligen innehåller UFN-lu:s protokoll alltid den stående punkten *Studenternas punkt*.

5.3 Interkulturell diskussion inom UFN-lu

Utnämningen av ledamöterna i UFN-lu skulle garantera en bredd inom humaniora och det samhällsvetenskapliga området³⁶. Nämndens ordförande var Annick Sjögren, och Agneta Rehal var vice ordförande. Övriga ledamöter var Björn Skogar, Ingegerd Municio, Adolphe Lawson och Monica Einarsson som alla på olika sätt var engagerade i lärarutbildningen³⁷. UFN-lu hade också en sekreterare och en budgetansvarig³⁸. Värt att notera är att interkulturell kompetens inte verkar ha varit ett krav vid tillsättningen av nämndens ledamöter. Vid UFN-lu:s andra möte den 6 november 2001 beslutas det därför att ordföranden Annick Sjögren ska anordna två seminarier i interkulturell pedagogik för nämndens deltagare³⁹. Detta skulle kunna tyda på att ledamöterna inte var särskilt orienterade i interkulturell forskning till en början, utan har tillsattes som ledamöter på andra meriter. Bigestens & Sjögren menar också att det eventuellt kan behövas mycket stöd och resurser till den personal på lärarutbildningen som själva är utbildade i en annan tidsanda (se resonemanget om lärarens nya roll på sidan 8), för att den interkulturella profilen ska ha rätt genomslag⁴⁰.

UFN-lu hade inte bara ansvar för själva lärarutbildningen, utan också för den utbildningsvetenskapliga forskningen på Södertörns högskola. Nämndens uppgifter på detta område motsvarar i stort ansvarspunkterna för lärarutbildningen (se ovan). Man

³⁴ A Bigestens, *I lärarens ryggsäck. Samtal om interkulturell kompetens med fyra lärarstudenter*, Mångkulturellt centrum 2005 sid 121.

³⁵ A Bigestens & A Sjögren, *Konfrontationer och upptäckter*, Studentlitteratur 2004 Lund sid 171.

³⁶ Arbetsordning UFN-lu 2001-04-05, sid 2, Rektorsämbetet Södertörns högskola.

³⁷ UFN-lu protokoll 1 2001-10-09, Södertörns högskola sid 1-2.

³⁸ Ambjörn Lindqvist var sekreterare och Per Magnusson var budgetansvarig.

³⁹ Protokoll 2 UFN-lu, 2001-11-06, Södertörns högskola sid 4.

⁴⁰ A Bigestens & A Sjögren, *Konfrontationer och upptäckter* Studentlitteratur 2004 sid 161.

hade även ansvar för rekrytering av utbildnings- och forskningspersonal, samt för rekryteringen av den egna nämndens ledamöter.

5.3.1 Interkultur eller mångkultur?

En central person i den ideologiska diskussionen kring den interkulturella lärarutbildningen var Eva-Lena Dahl, numera professor i idé- och lärdoms historia vid Göteborgs universitet. Dahl adjungerades som ledamot vid UFN-lu:s första möte, vilket innebär att hon utsågs till ledamot men utan beslutande rösträtt. Dahl började under augusti och september 2001 lyfta fram det som senare blev lärarutbildningens interkulturella profil. I ett reflektionsunderlag som Dahl har skrivit till UFN-lu står det följande om interkultur och Södertörns högskolas lärarutbildning:

[...] vår [lärarutbildning] vill spegla samhällets mångfald och starkt betona förutsättningarna för och innebörden i **interkulturellt lärande**⁴¹. (Fetstil i original)

I samma dokument presenterar Dahl vidare några av sina idéer:

Kanske kunde man beskriva vårt upplägg så att vi med vår undervisning vill sätta igång en process mot ökad självkänedom och personlig mognad inför läraryrket. I denna denna [sic] process skulle studentens reflektionen [sic] över det egna lärarskapet lägga en grund för omskapande av information och akademisk teori till personlig kunskap⁴²

Reflektionsunderlaget innehåller tidiga förslag på hur den nya lärarutbildningens profil ska utformas. Några rader längre ner i samma text föreslår Dahl ett formuleringsalternativ till citatet ovan:

Kanske skulle vi t.v. kunna sammanfatta vår profil som följer: vi lägger stor vikt vid vårt samtida samhälles olika kulturella mönster genom vår inriktning på interkulturellt lärande samtidigt som vi systematiskt skapar läroprocesser inom utbildningen med syftet att åstadkomma personlig mognad. Studenterna ges möjlighet att träna förmågan att omvandla akademiskt stoff och yrkeserfarenhet till personligt tillägnad kunskap.⁴³

Reflektionsunderlaget är skrivet i augusti 2001, och det här är första gången i undersökningens material som en interkulturell profil på den nya lärarutbildningen nämns. Det är värt att påpeka att den interkulturella tanken i den här texten mest verkar handla om ett interkulturellt *lärande*, vars innebörd inte definieras närmare. Det sägs dock att en interkulturell profil skulle kunna vara ”allmänt kulturinriktad” och ge

[...] kompetens för förståelse av kulturella och språkliga problem och diskutera modeller för konfliktlösning i anslutning till detta.⁴⁴

Eftersom detta var det första steget till en helt interkulturell lärarutbildning kom nämnden att diskutera mycket kring utbildningens begrepp. Exempelvis ville man inte

⁴¹ E-L Dahl *Reflektionsunderlag för det vidare arbetet*, 2001-08-31 sid 2.

⁴² E-L Dahl, *Reflektionsunderlag för det vidare arbetet*, 2001-08-31 sid 2.

⁴³ E-L Dahl, *Reflektionsunderlag för det vidare arbetet*, 2001-08-31 sid 2.

⁴⁴ EL Dahl, *Reflektionsunderlag för det vidare arbetet*, 2001-08-31 sid 7.

använda den engelska termen *liberal education* (som Eva-Lena Dahl använder sig av i sitt reflektionsunderlag) i den kommande kurskatalogen. Liberal education var den etablerade termen inom den internationella interkulturella forskningen vid tillfället, och står kortfattat för studenters eget inflytande över sina utbildningar, och en nära och individuell kontakt mellan lärare och studenter⁴⁵. UFN-lu menade att termen inte var lämplig i utformningen av en svensk interkulturell lärarutbildning. Det finns fler exempel i protokollen på diskussioner om hur texter i styrdokument och kataloger ska formuleras. UFN-lu verkar alltså ha lagt ner stor vikt vid ordens betydelse när de arbetade med den nya lärarutbildningens ideologiska grund. Denna noggrannhet tyder på ett stort engagemang i att ta fram en ny lärarutbildning, olik alla andra. Dahl kunde inte närvara personligen vid ett flertal möten under hösten 2001 och våren 2002. I UFN-lu:s protokoll står det att nämnden har tagit upp formuleringsfrågor flera gånger under perioden, men själva diskussionerna kring begrepp, formuleringar och dess innebörd verkar ha förts någon annan stans. Protokollen innehåller alltså inte någon information om *hur* nämnden diskuterade dessa frågor, utan bara *att* de gjorde det.

Dahl ligger också bakom ett arbetsdokument med titeln *Förslag till uppläggningsplan av lärarutbildningen vid Södertörn*. Dokumentet är daterat till september 2001 och innehåller bland annat tankar om lärarutbildningens inriktning och hur denna ska formuleras. UFN-lu refererar till dokumentet som en *principskiss*. Principskissen diskuterades redan på nämndens första möte den 9 oktober 2001. Värt att notera i principskissen är att en ”*mångkulturell* profil med interkulturellt lärande i centrum”⁴⁶ (min kursivering) föreslås som ett av den nya lärarutbildningens utbildningssociologiska mål. Återigen är det lärandet som är interkulturellt, men den mer övergripande inriktningen beskrivs alltså som mångkulturell.

Dahl menar i sin principskiss att en mångkulturell profil med interkulturellt lärande är förpliktande. Hon menar att man bara kan klämma in det mångkulturella och det interkulturella med möda i den rikstäckande lärarutbildningens allmänna utbildningsområde (AOU), som ju blev starkt reglerat av statsmakten i och med utbildningsreformen 2001⁴⁷. Därför vill hon anpassa utformningen av Södertörns högskolas nya lärarutbildning så att de nya idéerna kan få utrymme inom reformen utan att urvattnas. Det fanns alltså en vilja att arbeta fram en unik profil för Södertörns högskolas lärarutbildning, även om lärarutbildningsreformen var menad att göra landets alla lärarutbildningar mer lika varandra.

Begreppet interkultur har störst plats i samband med nämndordföranden Sjögrens ambition att ge all personal och alla lärare genuin interkulturell kompetens. Under den nya lärarutbildningens första år 2002–2003 avsatte UFN-lu resurser till lärarna på Södertörns högskola för att implementera begreppet interkultur. Detta arbete kom sedan

⁴⁵ Vanliga frågor om liberal education.

<<http://mainweb.hgo.se/Adm/liberaleducation.nsf/dokument/6CBDA77CD69E7A2AC12574360031D8A> F!OpenDocument > Hämtat 2010-05-26

⁴⁶ E-L Dahl *Förslag till uppläggningsplan av lärarutbildning vid Södertörn* sid 1.

⁴⁷ E-L Dahl *Förslag till uppläggningsplan av lärarutbildning vid Södertörn* sid 1.

att fortsätta under 2003 och 2004, när personal från Södertörns högskola och forskare inom religionsvetenskap, svenska och historia analyserade undervisningen och forskningen ur ett interkulturellt perspektiv.

5.3.2 En interkulturell naturvetenskaplig inriktning?

Som jag har nämnt ovan apropå nämndens ledamöter bestod UFN-lu framför allt av personer med humanistisk inriktning (humaniora och samhällsvetenskap). Ambitionen för lärarutbildningen var dock redan från första början att också de naturvetenskapliga ämnena skulle vara representerade⁴⁸. På ett av UFN-lu:s tidiga möten tar man upp att Utbildningsdepartementet har slagit fast att 30 procent av de utexaminerade studenterna vid varje lärosäte ska ha naturvetenskaplig inriktning. UFN-lu visste inte vad detta beslut skulle betyda för Södertörns högskola i praktiken⁴⁹. Något som framstår som tydligt är att Södertörns högskola inte hade kompetensresurser att ta fram utbildningar inom det naturvetenskapliga området, eftersom nämndens ledamöter kom från en framför allt humanistisk tradition. Detta diskuterades i UFN-lu under början av 2002. Ordförande Sjögren skulle enligt protokollen inleda diskussioner med de två andra utbildningsnämnderna på Södertörns högskola: UFN-na med inriktning mot naturvetenskap och UFN-hst inriktad mot humaniora, samhällsvetenskap och teknik. UFN-lu ansåg det också vara nödvändigt att ta kontakt med KTH-syd för att utforma den naturvetenskapliga inriktningen på lärarutbildningen. I april 2002 kom UFN-na till slut med förslag på naturvetenskaplig inriktning, och KTH-syd sade sig vara mycket positiva till ett samarbete med Södertörns högskola. Det framgår inte av protokollen från perioden varför UFN-na inte kunde komma med tillräckliga underlag för naturvetenskaplig undervisning på egen hand.

Två representanter från KTH-syd adjungerades i UFN-lu den 24 april 2002, för att arbetet med en naturvetenskaplig inriktning på lärarutbildningen skulle kunna fortsätta⁵⁰. Representanterna närvarade på nämndens möte den 8 maj, och presenterade då förslag på naturvetenskapliga inriktningar som kunde vara lämpliga att utveckla med den kompetens som fanns på KTH-syd. I protokollet står det så här apropå förslagen:

Utbildningarna har utgångspunkt i befintliga kurser men modifieras för att passa lärarutbildningens krav på didaktisering och verksamhetsförlagd utbildning.⁵¹

Formuleringen i protokollet tyder på att kurserna har anpassats för det den nya lärarutbildningens interkulturella perspektiv, som ju ska genomsyra all utbildning på Södertörns högskola. En av de adjungerade representanterna från KTH-syd säger enligt protokollet att man kan erbjuda ”attraktiva utbildningar med perspektiv på morgondagens lärande”⁵². De första intaget kunde dock ske först 2003, med studiestart hösten 2004.

⁴⁸ Protokoll 2 UFN-lu, 2001-11-06, Södertörns högskola sid 4.

⁴⁹ Protokoll 2 UFN-lu, 2001-11-06, Södertörns högskola sid 4.

⁵⁰ Protokoll 4 UFN-lu, 2002-04-24, Södertörns högskola sid 3

⁵¹ Protokoll 5 UFN-lu, 2002-05-08, Södertörns högskola sid 3

⁵² Protokoll 5 UFN-lu sid 6 2002-05-08, Södertörns högskola sid 6.

Under hösten 2002 presenteras fler nya kurser inom teknik och naturvetenskap för UFN-lu. Under ett möte den 2 oktober 2002 står det i protokollet att studeranderepresentanterna påpekade att den interkulturella profilen måste inarbetas i samtliga nya inriktningar eftersom det står i utbildningsplanen⁵³.

5.3.3 Interkulturell marknadsföring?

Under början av 2002 började nämnden diskutera marknadsföringen av den nya lärarutbildningen på Södertörns högskola. UFN-lu började i maj 2002 förbereda en kampanj hade utbildningen redan 420 sökande, varav 71 sökande hade angett Södertörns högskola som förstahandsval. Nämnden beslutade att ta till en originell strategi för att få fler sökande att ta den interkulturella lärarutbildningen som sitt förstahandsval, nämligen att skicka ett brev till samtliga 420 sökande. Brevet skulle visa på fördelarna med att läsa till lärare på Södertörns högskola⁵⁴. Nämnden valde att koncentrera marknadsföringen till områden där man trodde att en interkulturell lärarutbildning kunde ha bäst genomslag, nämligen i områden som demografiskt påminde om södra Storstockholm. UFN-lu beslutade att affischer och information skulle gå till militära regementen i hela Norrlandsregionen, samt i Norrköping och Linköping. Förutom information ämnade UFN-lu också annonsera i dagspressen. Den interkulturella lärarutbildningen skulle också synas på arbetsförmedlingar, vuxenutbildningar på gymnasienivå, bibliotek och stora sjukhus. Ledamöterna Annick Sjögren och Aina Bigestans skulle också försöka få med en debattartikel i Dagens Nyheter⁵⁵. Både det personliga brevet till dem som sökt lärarutbildningen och debattartikeln i DN är menade att behandla lärarutbildningens interkulturella profil. UFN-lu verkar ha haft tilltro till styrkan i profilen. Ett tecken på detta är att nämnden i oktober 2002 öppnar för att lärarstudenter på andra lärosäten ska kunna läsa den interkulturella lärarutbildningens kurser helt fristående⁵⁶.

5.4 Den interkulturella lärarutbildningens första tid

Södertörns högskola startade sin mångkulturella lärarutbildning 1998. Bigestans & Sjögren påpekar att när den nya, interkulturella lärarutbildningen startade höstterminen 2002 hade den första kullen lärarstudenter ännu inte gått färdigt sin utbildning⁵⁷. En stor del av arbetet med utformningen av den interkulturella lärarutbildningen på Södertörns högskola kom att handla om att utveckla och planera nya kurser för de studenter som redan hade påbörjat den ”gamla”, mångkulturella lärarutbildningen. Samtidigt införde man den nya interkulturella profilen för kommande lärarstudenter⁵⁸.

Eftersom lärarutbildningen hade haft ett intagningsstopp för att utforma den interkulturella profilen, och utbildningen var ny och okänd, hade Södertörns högskola endast 100 sökande till 150 tillgängliga platser. Alla studenter som uppfyllde

⁵³ Protokoll 8 UFN-lu sid 3 2002-10-02, Södertörns högskola sid 3.

⁵⁴ Protokoll 5 UFN-lu sid 6 2002-05-08, Södertörns högskola sid 6.

⁵⁵ Protokoll 5 UFN-lu sid 6 2002-05-08, Södertörns högskola sid 6.

⁵⁶ Protokoll 8 UFN-lu sid 3 2002-10-02, Södertörns högskola sid 6.

⁵⁷ A Bigestans & A Sjögren *Konfrontationer och upptäckter*, Studentlitteratur sid 159.

⁵⁸ Årsredovisning 2001 Södertörns Högskola sid 24.

behörighetskraven antogs till höstterminen 2002. Redan i oktober 2002 står det angivet i UFN-lu:s protokoll att man såg tendenser till en ökad tillströmning av lärarstudenter under 2003. Nämnden begärde en förstärkning av bemanningen på lärarutbildningen⁵⁹, men undervisningen var än så länge bara inriktad mot grundskolans senare år. Av ett protokoll från UFN-lu:s möte den 6 november 2002 verkar det ha uppstått en del problem i samband med att den interkulturella lärarutbildningen startade sin verksamhet. Studenter på den mångkulturella lärarutbildningen kände sig ouppmärksammade i samband med att Södertörns högskola hade fokuserat så mycket på den nya lärarutbildningen. De studenter som tagit studieuppehåll och kom tillbaka till den nya, interkulturella profilen mötte en helt förändrad lärarutbildning⁶⁰. Det verkar i första hand vara studenterna som försökte åtgärda detta, till exempel genom att arbeta för ökad gemenskap mellan de två lärarutbildningarnas⁶¹.

⁵⁹ Protokoll 8 UFN-lu 2002-10-02, Södertörns högskola sid 3.

⁶⁰ Protokoll 9 UFN-lu 2002-11-06, Södertörns högskola sid 2.

⁶¹ Protokoll 10 UFN-lu 2002-12-04, Södertörns högskola sid 2.

6 Diskussion

I det här avsnittet diskuterar jag innebörden i och möjliga tolkningar av mina resultat.

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med den här undersökningen har varit att kartlägga och beskriva den interkulturella lärarutbildningens historia på Södertörns högskola. Jag har frågat mig hur den nya lärarutbildningen startades, och varför den blev interkulturell. Jag har också frågat mig hur de ansvariga diskuterade kring interkultur i utformningen av den nya lärarutbildningen.

Jag har kommit fram till att den interkulturella lärarutbildningen är en i allra högsta grad logisk förlängning av Södertörns högskolas mångkulturella profil. Det fanns politiska rättvisambitioner med Södertörns högskola redan från början, och dessa ambitioner går igen i de interkulturella tankarna om förståelse och utbyte mellan kulturer och grupper. Jag vill hävda att motiven bakom Södertörns högskola är en direkt orsak till att högskolan valde att profilera sig inom den interkulturella vetenskapstraditionen.

Den interkulturella lärarutbildningen startades efter ett beslut av Rektorsämberet på Södertörns högskola, i samband med den nationella lärarutbildningsreformen 2001. Det praktiska arbetet med den nya lärarutbildningen utfördes av nämnden UFN-lu som bestod av ett tiotal ledamöter. Det praktiska arbetet verkar till viss del ha skett i arbetsgrupper och tillfälliga konstellationer av sakkunniga personer, beroende på vilken fråga UFN-lu arbetade med. Det framgår tydligt i materialet att vissa enskilda ledamöter har haft en betydande inverkan på den interkulturella profilen, framför allt eftersom de är personer med lång erfarenhet av interkulturellt arbete och forskning. UFN-lu:s ordförande Annick Sjögren och den adjungerade ledamoten Eva-Lena Dahl framträder tydligast i nämndens interkulturella diskussioner. Utanför nämnden kan Södertörns högskolas före detta rektor Per Thullberg nämnas som ytterligare en central person. UFN-lu:s ordförande Annick Sjögren har uppgivit att hon åtog sig uppdraget att delta i nämnden på förfrågan av Thullberg. Det är också Thullberg som har varit med och fattat två av de stora besluten på Södertörns högskola: beslutet om den nya lärarutbildningen och beslutet om utvidgningen av högskolans mångkulturella profil.

Undersökningens resultat visar att den interkulturella diskussionen har en ganska undanskymd roll i UFN-lu:s protokoll. Förmodligen har de viktigaste delarna av nämndens ideologiska diskussion skett någon annanstans än just på UFN-lu:s möten. Nämndens uppgifter var framför allt praktiska, administrativa och beslutsfattande, men kanske kan också frånvaron av interkulturell diskussion förklaras av nämnden bestod av ledamöter som inte tillhörde den interkulturella tanketraditionen. Den interkulturella diskussion som syns i UFN-lu:s protokoll rör till exempel behovet av interkulturell kompetensutveckling för ledamöterna. Hur väl detta föll ut framgår inte. Nämnden arbetade med Eva-Lena Dahls reflektionsunderlag, där man framför allt diskuterade interkulturellt lärande i en mångkulturell miljö. För övrigt refererar inte UFN-lu till

lärarutbildningen som den *interkulturella lärarutbildningen*, utan oftare som den *nya lärarutbildningen*.

UFN-lu:s interkulturella diskussion har också kretsat kring arbetet med ett interkulturellt perspektiv på lärarutbildningens naturvetenskapliga inriktning. Frågan återkom ett flertal gånger i de protokoll jag har gått igenom. Det verkar ha varit problematiskt för UFN-lu att applicera den interkulturella profilen på naturämnena på ett konkret sätt. Nämnden diskuterar också rekrytering och marknadsföring i mötesprotokollen. I de här diskussionerna återkommer tankarna i de politiska motiven bakom hela Södertörns högskola. UFN-lu ville marknadsföra den nya lärarutbildningen i områden som demografiskt sett liknade södra Storstockholm. Man ville gärna locka till sig studenter med bland annat utländsk bakgrund eller som kom från studieovana hem. Detta rimmar mycket väl med Södertörns högskolas principer.

Apropå rekrytering och marknadsföring skriver UFN-lu:s ordförande Annick Sjögren tillsammans med Aina Bigestans i *Konfrontationer och upptäckter* att den interkulturella lärarutbildningens första studenter var idealiska sett ur ett interkulturellt perspektiv⁶². Hälften av studenterna hade ett till huvudspråk utöver svenska. Mer än hälften av studenternas föräldrar saknade akademisk utbildning, och tre fjärdedelar av studenterna läste vid högskolan för första gången. Det fanns också en variation bland studenternas gymnasiebetyg, med allt från mycket höga betyg till knappt godkända. Den faktiska utdelningen av rekryteringen verkade alltså stämma exakt överens med de studentgrupper UFN-lu ville rikta sig mot. Bigestans & Sjögren skriver dock att bara en tredjedel av studenterna på lärarutbildningens första termin hade sökt utbildningen just på grund av den interkulturella profilen⁶³. Det som hade avgjort valet för många var snarare den geografiska närheten. Många studenter var också helt omedvetna om lärarutbildningens interkulturella inriktning. Budskapet om interkultur gick alltså inte fram till alla sökanden, men att placera högskolan i södra Storstockholm hade uppenbarligen avsedd effekt för de boende i närområdet.

Avslutningsvis tycker jag att det är värt att nämna att det interkulturella profileringsarbetet inte upphörde i och med att den nya lärarutbildningen blev färdig. Rektorsämbetet på Södertörns högskola beslutade våren 2002, samma år som lärarutbildningen skulle starta, att högskolan skulle vidga sin mångkulturella profil och göra den interkulturell⁶⁴. I uppdragsbeskrivningen tar man upp att mångkultur är ett för slitet och statiskt begrepp, och att den nya benämningen på högskolans profil måste bli interkulturell⁶⁵. Det är alltså inte bara så att Södertörns högskolas profil, ambitioner och motiv påverkade den interkulturella lärarutbildningen – det verkar också som om den interkulturella lärarutbildningen sedan hade en viktig roll i att vidareutveckla högskolan till det den är idag.

⁶² A Bigestans & A Sjögren, *Konfrontationer och upptäckter* Studentlitteratur 2004 sid 159.

⁶³ A Bigestans & A Sjögren, *Konfrontationer och upptäckter* Studentlitteratur 2004 sid 166.

⁶⁴ Beslut av rektorsämbetet 2002-05-16, Protokoll nr 20/02, Södertörns högskola.

⁶⁵ Uppdrag *Utvidgning av högskolans mångkulturella profil*, sid 1-2, 2002-05-16, Rektorsämbetet Södertörns högskola.

6.2 Metoddiskussion

Jag har kartlagt den interkulturella lärarutbildningens framväxt framför allt med hjälp av UFN-lu:s mötesprotokoll. Protokolltext består i princip av mycket kortfattade beskrivningar av långa möten, där skeenden mest beskrivs som en fråga som följs av ett beslut. Språket är ofta kortfattat och svårbegripligt för utomstående. Det har ibland varit svårt att tolka protokollen, och jag har varit tvungen att kontakta några av de inblandade personerna för att förstå protokollens innehåll. Det är möjligt att det finns mer och utförligare material kring interkulturella lärarutbildningen någon annanstans, bland annat eftersom flera av utbildningens nyckelpersoner var knutna till Mångkulturellt centrum. Jag anser dock att material från Södertörns högskola är mest relevant i sammanhanget, eftersom arbetet med utformningen av lärarutbildningen skedde på högskolans initiativ och helt i högskolans regi.

Det bör också nämnas att arkiven på Södertörns högskola befann sig i oordning under den här undersökningens genomförande våren och försommaren 2010. Detta har i viss mån försvårat mitt arbete eftersom det har varit svårt att få tag på den knappa dokumentation av lärarutbildningen som finns. Det finns ingen samlad dokumentation eller genomgång av hur det gick till när den interkulturella lärarutbildningen arbetades fram på Södertörns högskola. Arkivpersonalen har bidragit med värdefull hjälp de gånger jag har besökt arkivet. Det material jag har lyckats få fram har alltså sina brister, men det har ändå på ett förtjänstfullt sätt gått att använda för att svara på mina frågeställningar.

Ett annat sätt att genomföra en historisk kartläggning av lärarutbildningen är genom intervjuer med de inblandade. Intervjuer hade kunnat bidra med en tydlig bild av ambitionerna och intentionerna med utbildningen, och för beskrivningar av hur de ansvariga diskuterade interkultur i arbetet. Å andra sidan kan intervjuer ge en vinklad bild, färgad av individers upplevelser och uppfattningar. Intervjuer ger uttryck för åsikter på ett helt annat sätt än skriftligt dokumentationsmaterial, på gott och ont.

7 Avslutande kommentarer

Till sist vill jag påpeka att jag inte har haft ambitionen att göra en uttömmande kartläggning av den interkulturella lärarutbildningen på Södertörns högskola, utan snarare en genomgång och en tolkning av innehållet i den dokumentation som finns. Det skulle vara intressant att se om det utifrån mina resultat går att gå vidare i att undersöka den interkulturella lärarutbildningen, till exempel genom att undersöka en viss fråga eller aspekt lite närmare.

Källförteckning

Otryckta källor

Elektroniska källor

Södertörns högskola. *Så arbetar Södertörns högskola.*

<<http://webappl.web.sh.se/C12571EE002AEB26/tmt.view/5887E4BF3375AF6BC12571EF002AFDA3?open&ref=/C1256C93007503ED/463CF5541B307753C12571EF002D9C7D;/C1256C8A0066623D/E6F53C7A175B1DC9C1256C95003D14EE>> Hämtat 2010-04-13.

Högskolan på Gotland. *Vanliga frågor om liberal education.*

<<http://mainweb.hgo.se/Adm/liberaleducation.nsf/dokument/6CBDA77CD69E7A2AC12574360031D8AF!OpenDocument>> Hämtat 2010-05-26.

Interna PM

Dahl, Eva-Lena. 2001-08-31. *Reflektionsunderlag och förslag för det vidare arbetet.* (Tillhandahållet av Ambjörn Lindqvist, Södertörns högskola).

Dahl, Eva-Lena. 2001-09-10. *Förslag till uppläggning av lärarutbildningen vid Södertörn.* (Tillhandahållet av Ambjörn Lindqvist, Södertörns högskola).

Sjögren, Annick. 2004-06. *Interkulturalitet på Södertörns högskola.* Utvidgning av den mångkulturella profilen. (Tillhandahållet av Christina Rodell Olgaç, Södertörns högskola).

Protokoll

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2001-10-09. *Protokoll 1.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2001-11-06. *Protokoll 2.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2001-11-28. *Protokoll 3.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2001-12-20. *Protokoll 4.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2002-01-16. *Protokoll 1.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2002-02-13. *Protokoll 2.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2002-03-06. *Protokoll 3.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2002-04-24. *Protokoll 4.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2002-05-08. *Protokoll 5.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2002-06-05. *Protokoll 6.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2002-09-11. *Protokoll 7.*

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2002-10-02. *Protokoll 8*.

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2002-11-06. *Protokoll 9*.

UFN-lu, Södertörns högskolas arkiv. 2002-12-04. *Protokoll 10*.

Uppdragsbeskrivningar

Rektorsämbetet, Södertörns högskolas arkiv. 2001-03-29. Uppdrag: *Utveckling av ny lärarutbildning*.

Rektorsämbetet, Södertörns högskolas arkiv. 2002-05-16. Uppdrag: *Utvidgning av högskolans mångkulturella profil*.

Övriga otryckta källor

Björklund, Ingemar (red.). *Kollegor emellan*. Nummer 5, 2002-06-13.

Rektorsämbetet, Södertörns högskolas arkiv. 2001-04-05. Arbetsordning: *Utbildnings- och forskningsnämnd för lärarutbildning och utbildningsvetenskap*.

Södertörns högskolas arkiv. *Årsredovisning 2001*.

Litteratur

Bigestans, Aina. 2005. *I lärarens ryggsäck. Samtal om interkulturell kompetens med fyra lärarstudenter*. I: Sjögren, Annick & Ramberg, Ingrid (red.). *Kvalitet och mångfald i högskoleutbildning*. Botkyrka: Mångkulturellt centrum.

Bigestans, Aina & Sjögren, Annick. 2004. *Konfrontationer och upptäckter*. I: Lahdenperä, Pirjo (red.). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Konnander, Benkt. 1998. *En ny högskola på Södertörn*. Huddinge: Södertörns högskola.

Lahdenperä, Pirjo. 2004. *Interkulturell pedagogik – vad, hur och varför?* I: Lahdenperä, Pirjo (red.). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Lorentz, Hans & Bergstedt, Bosse. 2006. *Interkulturella perspektiv*. I: Lorentz, Hans & Bergstedt, Bosse (red.). *Interkulturella perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Rabo, Annika. 2008. *Att organisera lärarutbildningar – likheter och olikheter*. I: Carlson, Marie & Rabo, Annika (red.). *Uppdrag mångfald. Lärarutbildning i omvandling*. Umeå: Boréa bokförlag.

Sjögren, Annick. 2001. *Lyssna. Interkulturella perspektiv på multietniska skolmiljöer*. Botkyrka: Mångkulturellt centrum.

Swedenborg, Lillemor (red.). 1991. *Norstedts svenska ordbok*. Stockholm: Norstedts Förlag AB.